

AACODS-NL

Een methode voor de beoordeling van de
kwaliteit van grijze literatuur

Door

Tom R. C. van Hoesel
Rachelle T. E. Rinzema
Ilse W. H. H. Bierhoff
Agnes van der Poel
Henk Herman Nap
Hendrik P. Buimer

INHOUD

1.	Introductie.....	3
1.1	Context waarin de AACODS-NL ontwikkeld is	3
1.2	Ontwikkeling van de AACODS-NL	4
2.	AACODS-NL.....	5
2.1	De zes kwaliteitsthema's	5
	Autoriteit	5
	Betrouwbaarheid	6
	Validiteit	7
	Objectiviteit	7
	Actualiteit	8
	Significantie	8
2.2	Het AACODS-NL scoresysteem	9
2.3	Resultaten presenteren	9
3.	AACODS-NL binnen literatuuronderzoek	10
4.	Tot slot.....	11
4.1	Reflectie	11
4.2	Conclusie.....	11
	Referenties	12
	Bijlage 1: Compact overzicht van de AACODS-NL	13
	Bijlage 2: Vergelijking AACODS-checklist en de AACODS-NL.....	14

1. Introductie

Een eerste stap in vrijwel ieder onderzoek is het in kaart brengen van wat er al bekend is over het onderwerp van het onderzoek. Dit gebeurt vaak door middel van een literatuuronderzoek: het systematisch verzamelen en analyseren van eerder gepubliceerde onderzoeksresultaten, ook wel ‘bestaand bewijs’ genoemd. Deze publicaties kunnen afkomstig zijn uit peer-reviewed wetenschappelijke tijdschriften of uit andere bronnen. In dat laatste geval spreken we van grijze literatuur.

Grijze literatuur is een verzamelnaam voor publicaties die buiten de traditionele wetenschappelijke tijdschriften worden gepubliceerd. Denk aan onderzoeksrapporten, evaluatieverslagen, beleidsdocumenten, nieuwsartikelen, congresartikelen, blogs, factsheets, afstudeerscripties en proefschriften. Deze publicaties worden vaak niet gevonden (of er wordt niet naar gezocht) in literatuuronderzoek. Grijze literatuur kan echter belangrijke resultaten bevatten. Het feit dat een onderzoek via ‘grijze kanalen’ gepubliceerd is, zegt niet per definitie iets over de kwaliteit van het onderzoek. Onderzoek dat is uitgevoerd volgens wetenschappelijke methoden kan namelijk ook via grijze kanalen verspreid worden.

Een belangrijk deel van literatuuronderzoek is het beoordelen van de kwaliteit van de artikelen. Voor artikelen in wetenschappelijke tijdschriften zijn verschillende frameworks beschikbaar om de kwaliteit te beoordelen, zoals de Risk of Bias (Sterne et al., 2019), PRISMA (Page, 2021) en de JBI Critical Appraisal Tools (JBI Global, n.d.). Deze frameworks zijn specifiek ontworpen voor het beoordelen van wetenschappelijk gepubliceerde literatuur. Doordat wetenschappelijke tijdschriften bepaalde eisen stellen aan onder andere de beschrijving van de gebruikte methodologie en replicerbaarheid, is er een zekere mate van consistentie in deze publicaties. De bestaande frameworks zijn ontworpen om binnen deze homogene groep aan publicaties de kwaliteit te kunnen beoordelen.

Grijze literatuur is heterogener, zowel in vorm als kwaliteit. Het is daarom niet gewenst om grijze literatuur te beoordelen met een framework voor wetenschappelijk gepubliceerde literatuur. Voor de kwaliteitsbeoordeling van grijze literatuur bestaat de AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010). Deze checklist biedt een systematische manier om grijze literatuur te beoordelen op zes thema's: *authority, accuracy, coverage, objectivity, date* en *significance*. De checklist bestaat uit gesloten ja/nee-vragen per thema, waarmee een oordeel gevormd kan worden over de kwaliteit van een publicatie op elk thema. Dit artikel beschrijft de ontwikkeling van een vertaalde en uitgebreide versie van de AACODS-checklist: de AACODS-NL.

1.1 Context waarin de AACODS-NL ontwikkeld is

De AACODS-NL is ontwikkeld binnen de context van zorginnovaties in de langdurige zorg, waaronder de verpleeghuiszorg en de gehandicaptenzorg. Zorginnovaties ontwikkelen zich in hoog tempo. Nieuwe oplossingen komen op de markt en bestaande innovaties worden continu doorontwikkeld. Onderzoek speelt een belangrijke rol in het aantonen van de effectiviteit van deze innovaties. De onderzoeksresultaten worden niet altijd in wetenschappelijke tijdschriften gepubliceerd. En als dit wel het geval is dan bestaat het risico dat ten tijde van publicatie de zorginnovatie al verder is doorontwikkeld. In de zorgsector is veel actuele en relevante grijze literatuur in omloop, bijvoorbeeld afkomstig van zorgorganisaties en kennisinstellingen. Om de toegevoegde waarde van een zorginnovatie te bepalen, is het dus van belang om grijze literatuur mee te nemen in het literatuuronderzoek. Daarbij hoort een gedegen evaluatie van de kwaliteit van deze literatuur.

Onderzoek naar ‘bestaand bewijs’ van zorginnovaties

Verschillende partijen in Nederland werken gezamenlijk aan de evaluatie van zorginnovaties. Vilans heeft hier de Waardewaaiermethodiek voor ontwikkeld (Bierhoff et al., 2023). Dit stappenplan biedt een gestructureerde aanpak voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek in de langdurige zorg, waarin literatuuronderzoek en het inventariseren van bestaand bewijs een belangrijk onderdeel is. Ook binnen het landelijk Consortium Waardebepaling (Vilans, 2025) wordt bestaand bewijs in kaart gebracht om de waarde van sociale en technologische innovaties te bepalen. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar wetenschappelijke publicaties, maar ook naar grijze literatuur, om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het bestaande bewijs. De AACODS-NL is een methode die hierin gebruikt wordt.

1.2 Ontwikkeling van de AACODS-NL

Binnen diverse projecten van Vilans, waaronder het programma Innovatie-impuls Gehandicaptenzorg 2 (IIG-2), werd gezocht naar een geschikt framework om grijze literatuur op kwaliteit te beoordelen. Hier werd, als enige instrument specifiek gericht op grijze literatuur, de AACODS-checklist van Tyndall (2008, 2010) gevonden. Deze checklist wordt vandaag de dag nog regelmatig gebruikt¹. De AACODS-checklist is niet wetenschappelijk gevalideerd, dit was ook niet het doel. Tyndal (2008) schrijft dat de AACODS-checklist een eerste aanzet is om de kwaliteit van grijze literatuur te bepalen; een framework dat flexibel genoeg is om de meeste soorten grijze literatuur mee te kunnen beoordelen.

De AACODS-checklist sloot thematisch goed aan op de behoefte van onderzoekers binnen IIG-2, maar er werden ook beperkingen ervaren (zie hoofdstuk 2). Daarom is gestart met de ontwikkeling van een aangepaste en Nederlandstalige versie van de checklist: de AACODS-NL.

De ontwikkeling van de AACODS-NL vond plaats in een iteratief proces, waarbij de checklist in verschillende projecten is toegepast en doorontwikkeld. Dit gebeurde onder andere binnen het programma IIG-2, het Consortium Waardebepaling, Digizo.nu waardebeoordelingen en een project over technologieën voor valpreventie (zie ook het kader *Praktijkvoorbeelden* in hoofdstuk 3). De feedback van medeonderzoekers en praktische toepassing van de AACODS-NL hebben bijgedragen aan het verfijnen en breder toepasbaar maken van de methode. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op hoe de AACODS-NL verschilt van de oorspronkelijke checklist en welke keuzes zijn gemaakt om daartoe te komen.

¹ Enkele recente artikelen waarin de AACODS-checklist gebruikt wordt:

Adeyemo, A., Coffey, A., & Kingston, L. (2025). A Review of Grey Literature on Standards, Guidelines, Policies, and Regulations Regarding the Use of Robots in Nursing Practice. *Journal Of Nursing Regulation*, 15(4), 5–19. [https://doi.org/10.1016/s2155-8256\(25\)00030-4](https://doi.org/10.1016/s2155-8256(25)00030-4)

Coward, C., Hunter, J., Halliday, S. M., Jeffers, B., & Hopkins-Rosseel, D. (2023). Entry-to-Practice Business and Practice Management Competencies: A Qualitative Systematic Review to Inform Canadian Physiotherapy Curricula. *Physiotherapy Canada*. <https://doi.org/10.3138/ptc-2022-0051>

Khosravi, M., Mojtabaeian, S. M., & Zare, Z. (2024). Factors influencing the use of big data within healthcare services: a systematic review. *Health Information Management Journal*. <https://doi.org/10.1177/18333583241270484>

Patrick, R., Noy, S., McKew, M., Lee, S., Kanda, M., Edwards, S. J., Ali, A., & Bowen, K. (2025). Rapid review on healthy ageing interventions that incorporate action on climate change and sustainability in cities and communities. *Health & Place*, 93, 103435. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2025.103435>

2. AACODS-NL

De volledige AACODS-NL is te vinden in Bijlage 1. Een overzicht van de verschillen tussen de oorspronkelijke AACODS-checklist en de AACODS-NL is opgenomen in Bijlage 2. Dit hoofdstuk licht toe welke aanpassingen zijn gedaan om van de AACODS-checklist tot de AACODS-NL te komen.

2.1 De zes kwaliteitsthema's

De oorspronkelijke AACODS-checklist bevat 33 ja/nee vragen, verdeeld over de zes thema's *authority*, *accuracy*, *coverage*, *objectivity*, *date* en *significance*. De AACODS-NL bevat 23 vragen verdeeld over dezelfde zes thema's autoriteit, betrouwbaarheid, validiteit, objectiviteit, actualiteit en significantie.

Autoriteit

Het eerste thema in de AACODS-NL is autoriteit (*authority*). Autoriteit verwijst naar de mate waarin de auteur of organisatie achter een publicatie deskundig en betrouwbaar is. Het gaat om de vraag wie verantwoordelijk is voor de inhoudelijke bijdrage en of deze persoon of instelling over de juiste expertise beschikt. Belangrijke aspecten zijn de kwalificaties van de auteur, diens affiliatie met een gerenommeerde instelling en eerdere relevante publicaties binnen hetzelfde vakgebied.

In de vertaling naar de AACODS-NL is gekozen voor een compacte formulering, waarbij meerdere vragen uit de oorspronkelijke checklist zijn samengevoegd. De vraag uit de originele checklist over citaties door anderen is niet opgenomen, omdat het vaststellen van autoriteit op basis van citaties lastig te normeren is: hoeveel citaties is voldoende? Daarnaast is de AACODS-NL voor het beoordelen van grijze literatuur, vaak recente publicaties, waarnaar nog niet (veel) gerefereerd is. De originele vraag over de bronnenlijst is verplaatst naar het thema Betrouwbaarheid.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Authority	Autoriteit
Associated with a reputable organisation?	Is/zijn de auteur(s) aangesloten bij, of is de afzender van het stuk, een gerenommeerde organisatie? 0 = nee / onbekend; 1 = organisatie actief in de zorg; 2 = onderzoeksorganisatie (e.g. hogeschool, universiteit, kennisorganisatie, wetenschappelijk tijdschrift)
Is the organisation reputable? (e.g. W.H.O)	
Professional qualifications or considerable experience?	Is/zijn de auteur(s) gekwalificeerd in dit veld? Of is/zijn de auteur(s) studenten in hoger onderwijs onder begeleiding van iemand die gekwalificeerd is? 0 = nee / onbekend; 1 = studententhesi onder supervisie van gekwalificeerde begeleider; 2 = ja
Recognised expert, identified in other sources?	
Higher degree student under "expert" supervision?	
Is the organisation an authority in the field?	
Produced/published other work (grey/black) in the field?	Heeft/hebben de auteur(s) of organisatie(s) meer literatuur (grijs/zwart) gepubliceerd in dit veld?
Cited by others? (use Google Scholar as a quick check)	<i>Niet in vertaling</i>
Does the item have a detailed reference list or bibliography?	<i>Meegenomen onder Betrouwbaarheid</i>

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid (*accuracy*) duidt op de mate waarin de informatie in een publicatie controleerbaar en (methodologisch) onderbouwd is. Daarbij is het van belang dat de publicatie een duidelijk doel of onderzoeksvraag heeft, dat de gehanteerde methode helder is beschreven en wordt gevolgd, en dat het stuk peer-reviewed is. Ook een bronvermelding met verwijzingen naar geloofwaardige bronnen draagt bij aan de betrouwbaarheid.

De vraag uit de originele checklist of de publicatie is 'edited by a reputable authority' is weggelaten, omdat dit al beoordeeld wordt onder het thema Autoriteit. De vraag naar representativiteit is niet meegenomen, omdat vernieuwend en niet-representatief onderzoek ook betrouwbaar kan zijn. De vraag naar dataverzameling is weggelaten, omdat dit deels wordt meegenomen bij de vraag over of de methode wordt opgevolgd. Het andere deel in deze vraag is toegevoegd aan het thema Validiteit. Toegevoegd zijn vragen over het gebruik van controlegroepen en over nul- en vervolgmetingen, omdat deze factoren het mogelijk maken om goed onderscheid te maken tussen methodologisch sterke en oppervlakkige stukken.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Accuracy	Betrouwbaarheid
Does the item have a clearly stated aim or brief?	Heeft het stuk een duidelijk doel of een duidelijke onderzoeksvraag? 0 = nee / onbekend; 1 = doel / onderzoeksvraag kan worden afgeleid; 2 = expliciet geformuleerde onderzoeksvraag/vragen
If so, is this met?	Zo ja, wordt deze beantwoord?
Does it have a stated methodology?	Is de onderzoeksmethode helder beschreven?
If so, is it adhered to?	Zo ja, wordt deze opgevolgd?
<i>Niet in origineel</i>	Is er een relevante controlegroep?
<i>Niet in origineel</i>	Is er sprake van nul- en vervolgmetingen? 0 = nee / onbekend; 1 = begin- en eindmeting; 2 = begin-, eind- en tussenmeting(en)
Has it been peer-reviewed?	Is het stuk peer-reviewed? 0 = nee / onbekend; 1 = nu in peer-review proces; 2 = ja
If item is secondary material (e.g. a policy brief of a technical report) refer to the original. Is it an accurate, unbiased interpretation or analysis?	Is het stuk secundair materiaal (bijv. presentatie over een paper, technisch rapport, factsheet) 0 = ja; 2 = nee
<i>Stond in het origineel onder Authority</i>	Is er een gedetailleerde lijst met bronvermelding? 0 = nee (ook matige bronnenlijsten krijgen 0); 2 = ja, goede lijst
Supported by authoritative, documented or credible sources?	Zijn de bronnen in de referentielijst geloofwaardig (bijv. gerenommeerd tijdschrift of gerespecteerde auteur(s) of onderzoeksgroep)?
Has it been edited by a reputable authority?	<i>Meegenomen onder Autoriteit, valt onder 'gerenommeerde organisatie'</i>
Is it representative of work in the field?	<i>Niet in vertaling</i>
If No, is it a valid counterbalance?	<i>Niet in vertaling</i>
Is any data collection explicit and appropriate for the research?	<i>Niet in vertaling. Valt deels onder 'opvolging methode' in dit thema, en de eerste vraag bij het thema Validiteit</i>

Validiteit

Het derde thema, validiteit (*coverage*), verwijst naar de mate waarin duidelijk is voor welke doelgroep of context de resultaten van een publicatie gelden. Daarnaast wordt beoordeeld of de gekozen methode en uitkomstmaten passend zijn om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Het gaat hierbij om afbakening van de inhoud. Is de publicatie bijvoorbeeld gericht op een bepaalde doelgroep of regio? Zulke beperkingen moeten duidelijk worden benoemd.

In de AACODS-NL is gekozen om de originele vraag te vertalen naar twee concrete vragen die de lading van het origineel dekken.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Coverage	Validiteit
All items have parameters which define their content coverage. These limits might mean that a work refers to a particular population group, or that it excluded certain types of publication. A report could be designed to answer a particular question, or be based on statistics from a particular survey.	Is de hoofdvraag te beantwoorden met de uitkomstmaten die zijn onderzocht?
Are any limits clearly stated?	Is duidelijk vermeld voor welke doelgroep deze uitkomsten gelden?

Objectiviteit

Objectiviteit (*objectivity*) is de mate waarin een publicatie onbevooroordeeld tot stand gekomen is. Het gaat om de vraag of het stuk verschillende perspectieven laat zien en of er sprake is van transparantie over mogelijke belangen of beïnvloeding. Een publicatie hoeft niet volledig neutraal te zijn, maar mogelijke belangen moeten wel gecommuniceerd worden.

De originele vraag over 'balance' is vertaald naar een beoordeling van genuanceerdheid. De vraag over de helderheid van het standpunt van de auteur is niet overgenomen, dit is onderdeel van de nuance in de vorige vraag. Nieuw toegevoegd is een vraag over onafhankelijkheid van het stuk, bijvoorbeeld of er sprake is van belangenverstrengeling.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Objectivity	Objectiviteit
<i>Niet in origineel</i>	Is het stuk onafhankelijk tot stand gekomen (denk aan mogelijk conflict of interest, waar komt de funding vandaan)?
Does the work seem to be balanced in presentation?	Is het stuk voldoende genuanceerd (denk aan goede discussie, voor- én nadelen, kosten én baten noemen)?
Opinion, expert or otherwise, is still opinion: is the author's standpoint clear?	<i>Niet in vertaling</i>

Actualiteit

Het thema actualiteit (*date*) gaat over hoe duidelijk het is wanneer de dataverzameling heeft plaatsgevonden en wanneer het stuk is gepubliceerd. Het laat zien of de publicatie een duidelijke tijdsaanduiding heeft en of de bronnen passen bij de inhoud.

De originele checklist bevatte twee vragen over tijdsaanduiding van de 'content', waarbij het voor ons niet duidelijk werd of dit ging over de datum van publiceren of de tijd waar in onderzoek heeft plaatsgevonden en data verzameld is. Deze vragen zijn vertaald naar één vraag waarin beide elementen expliciet terugkomen.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Date	Actualiteit
Does the item have a clearly stated date related to content? No easily discernible date is a strong concern.	Heeft de publicatie een duidelijke datum/tijdsaanduiding? 0 = <i>nee / onbekend</i> ; 1 = <i>document heeft publicatiedatum</i> ; 2 = <i>publicatiedatum én specificatie wanneer dataverzameling was</i>
If no date is given, but can be closely ascertained, is there a valid reason for its absence?	
Check the bibliography: have key contemporary material been included?	Zijn de bronnen die gebruikt worden (al dan niet in een bronnenlijst) actueel?

Significantie

Significantie (*significance*) draait om de betekenis en toegevoegde waarde van een publicatie binnen een bepaald vakgebied. Het gaat om de vraag of de kennis praktisch toepasbaar is, of het past binnen het onderzoeksveld en of het iets toevoegt aan bestaande inzichten. Een publicatie met hoge significantie draagt bij aan het versterken van het onderzoeksveld.

Vier van de vragen uit de originele checklist zijn vertaald en opgenomen in de AACODS-NL. De vragen over de context, de impact en of het vakgebied minder zou zijn zonder de publicatie zijn niet overgenomen. Deze vragen zijn lastig om objectief te beoordelen.

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Significance	Significantie
Is the item meaningful? (this incorporates feasibility, utility and relevance)	Is de kennis uit het stuk praktisch en toepasbaar?
Is it integral, representative, typical?	Is het duidelijk bij welk onderzoeksveld het onderzoek hoort/past?
Does it enrich or add something unique to the research?	Voegt het wat unieks toe aan het veld?
Does it strengthen or refute a current position?	Ondersteunt of weerlegt het bestaande opvattingen in het veld?
Does it add context?	<i>Niet in vertaling</i>
Would the research area be lesser without it?	<i>Niet in vertaling</i>
Does it have impact? (in the sense of influencing the work or behaviour of others)	<i>Niet in vertaling</i>

2.2 Het AACODS-NL scoresysteem

De oorspronkelijke AACODS-checklist bevat geen scoresysteem, maar bestond enkel uit ja/nee vragen. Om per thema een indicatie van kwaliteit mogelijk te maken, is een scoresysteem toegevoegd. Voor elke publicatie worden de vragen van de zes thema's beantwoord, waarbij de beoordelaar een score van 0, 1 of 2 geeft. Afhankelijk van het type vraag kan de precieze invulling van de score veranderen, maar in principe geldt dat 0 onvoldoende, 1 matig en 2 voldoende betekent (zie Bijlage 1). Per thema worden de gegeven scores opgeteld.

Op basis van de hoeveelheid gegeven punten per thema ten opzichte van het maximaal aantal te behalen punten per thema wordt bepaald of een publicatie per thema onvoldoende, matige of voldoende kwaliteit heeft. Om de kwaliteit van de beoordeling te waarborgen is het noodzakelijk dat twee onderzoekers de literatuur onafhankelijk van elkaar beoordelen en eventuele verschillen bespreken om tot consensus te komen.

2.3 Resultaten presenteren

De resultaten van de AACODS-NL worden gerapporteerd in een overzichtstabel. Hierin staan de beoordeelde publicaties in rijen onder elkaar. In de kolommen staan de thema's. Per publicatie en thema wordt met kleuren de gemiddelde score weergegeven. Rood is onvoldoende, geel is matig en groen is voldoende, zoals het in Tabel 1 getoonde voorbeeld. De reden om het resultaat van de AACODS-NL op deze manier te presenteren is om in één oogopslag een beeld te geven van de kwaliteit van het bestaande bewijs.

Tabel 1. Voorbeeldtabel van AACODS-NL-scores uit het IIG-2 onderzoek naar de inzet van robotdieren in de gehandicaptenzorg.

	Autoriteit	Betrouw- baarheid	Validiteit	Objectiviteit	Actualiteit	Significantie
Wetenschappelijk	●	●	●	●	●	●
Wetenschappelijk	●	●	●	●	●	●
Wetenschappelijk	●	●	●	●	●	●
Samenvatting van twee afstudeeronderzoeken	●	●	●	●	●	●
Wetenschappelijke paper	●	●	●	●	●	●
Wetenschappelijke paper	●	●	●	●	●	●
Masterthesis	●	●	●	●	●	●
Ervaringsverhaal op internet	●	●	●	●	●	●
Ervaringsverhaal op internet	●	●	●	●	●	●

3. AACODS-NL binnen literatuuronderzoek

De AACODS-NL methodiek kan op twee manieren worden toegepast in onderzoek naar bestaand bewijs. De *eerste toepassing* is het gebruiken van de AACODS-NL als beoordelingsinstrument bij de selectie van literatuur. Nadat een relevante set publicaties is gevonden, kan in een vroege fase de kwaliteit van deze publicaties worden beoordeeld. Op basis van de uitkomsten kan worden besloten om literatuur van onvoldoende kwaliteit uit te sluiten van verdere analyse. De *tweede toepassing* is als beschrijvend instrument. Hierbij staat de selectie van publicaties al vast, en wordt de AACODS-NL gebruikt om de kwaliteit van de geselecteerde literatuur te beschrijven. Hiermee wordt nuance aangebracht in de interpretatie van de bevindingen en worden beperkingen in kwaliteit geïdentificeerd.

Praktijkvoorbeelden

De AACODS-NL heeft meerdere iteraties doorlopen door toepassing in diverse onderzoeksprojecten. In dit kader staat korte beschrijving van deze projecten.

Zorgtechnologieën in de gehandicaptenzorg. In 2023-2024 is er binnen de Innovatie-impuls Gehandicaptenzorg samen met Academy Het Dorp een viertal literatuuronderzoeken gepubliceerd. De onderzoeksvragen in deze literatuuronderzoeken waren *‘Wat zijn de effecten van [technologie X] op cliënten en begeleiders in de gehandicaptenzorg?’* Hierin is de gevonden literatuur met behulp van de AACODS-NL methode op kwaliteit beoordeeld. Tabel 1 is afkomstig uit het artikel dat gaat over de effecten van robotdieren in de gehandicaptenzorg (Van Hoesel et al., 2024).

Digizo.nu waardebeoordelingen. Vanaf 2023 is bij Digizo.nu de AACODS-NL methodiek toegepast door analisten van *Team Waardebepaling en Evaluatie*. In deze analyses is het bestaande bewijs van verschillende zorgtechnologieën in kaart gebracht, om vervolgens een conclusie te trekken over de mate van effectiviteit van deze technologieën. Om de waarde (of ‘bewijskracht’) van het bestaande bewijs te kwantificeren is de score van de AACODS-NL meegenomen. Op de website van Digizo.nu is te zien hoe de AACODS-NL past in hun complete methodiek (Digizo.nu, 2024).

Consortium Waardebepaling. Vanaf 2024 hebben verschillende kennis- en onderwijsinstellingen (o.a. Anders Werken in de Zorg, NELL, lectorenplatform PIT en Vilans) in Nederland zich verenigd in het Consortium Waardebepaling. Het doel van dit consortium is om een meer uniforme manier van waardebeoordelend onderzoek te realiseren. Dit doen zij voor verschillende opdrachtgevers. Om bewijskracht van (grijze) literatuur te beoordelen kiest het consortium voor de AACODS-NL, om te waarborgen dat conclusies uit bestaand bewijs van voldoende kwaliteit zijn (Vilans, 2025).

Technologie in de Ketenaanpak Valpreventie. In 2024-2025 is samen met VeiligheidNL een onderzoek gedaan naar welke innovaties relevant zijn voor de Ketenaanpak Valpreventie. In dit onderzoek zijn vijf innovaties gekozen en is door middel van literatuuronderzoek het bestaande bewijs van deze innovaties geïnventariseerd. Zowel Vilans als VeiligheidNL hebben hier de AACODS-NL methode gebruikt om de kwaliteit van het bestaande bewijs in kaart te brengen (Van Hoesel et al., 2025).

4. Tot slot

4.1 Reflectie

De AACODS-NL is ontwikkeld als een praktische methode om de kwaliteit van grijze literatuur systematisch te beoordelen. Wanneer artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften met de AACODS-NL worden beoordeeld, zullen deze doorgaans op alle thema's hoog scoren. Dit komt doordat deze tijdschriften strikte eisen hanteren voor publicatie op het gebied van methodologie. De AACODS-NL is daardoor het meest bruikbaar voor grijze literatuur, waar dergelijke publicatiestandaarden ontbreken.

Wat betreft de vertaling van de originele checklist is bewust gekozen voor een niet-letterlijke vertaling. Dit werd niet nodig geacht, omdat de originele AACODS-checklist ook geen wetenschappelijk gevalideerd instrument is. Daarnaast bood deze keuze ruimte om de inhoud van de AACODS-NL concreter te maken dan het origineel. Door het concreter maken van de vragen, ontstond ook de mogelijkheid voor het toevoegen van een scoresysteem.

Het scoresysteem geeft meer ruimte voor nuance in de beoordeling als je het vergelijkt met de originele AACODS-checklist die enkel ja/nee vragen bevat. Een sterk punt van de AACODS-NL is daardoor ook dat de methode niet stuur op een gemiddelde score over de kwaliteit van een publicatie, maar ruimte laat voor een beoordeling per construct. Dit is in lijn met gevalideerde frameworks als de Risk of Bias (Sterne et al., 2019) en GRADE (Gyatt et al., 2008).

Het kleurenschema dat gekoppeld is aan de scores in de AACODS-NL (zoals in Tabel 1) is bedoeld als visuele ondersteuning bij de scores. Hoewel dit kleurenschema niet vast staat, en er bijvoorbeeld andere grenswaarden voor kleuren gekozen kunnen worden, helpt het lezers om snel inzicht te krijgen in de sterke en zwakke punten van de grijze literatuur over een bepaald onderwerp.

Tot slot is de AACODS-NL op dit moment nog niet wetenschappelijk gevalideerd is en daarmee ook (nog) niet als zodanig inzetbaar is. Desondanks is het een waardevol hulpmiddel om grijze literatuur systematisch te beoordelen.

4.2 Conclusie

De AACODS-NL is ontwikkeld vanuit de behoefte binnen de onderzoekspraktijk om grijze literatuur op een systematische en gestructureerde manier te kunnen beoordelen op kwaliteit. Aangezien tot op heden geen geschikte methodiek met een bijbehorend scoringssysteem bij ons bekend was, is ervoor gekozen de bestaande AACODS-checklist als uitgangspunt te nemen en te herzien. Dit heeft geresulteerd in de ontwikkeling van de AACODS-NL. De AACODS-NL is toegepast binnen diverse projecten en onderzoeken door verschillende partijen, en bleek een bruikbaar instrument voor de beoordeling van grijze literatuur.

BIJDRAGEN AAN DE AACODS-NL?

De AACODS-NL is continu in ontwikkeling: we nodigen onderzoekers uit om ermee aan de slag te gaan in hun eigen onderzoek en te ontdekken of het een waardevol instrument is. Heb je met de methode gewerkt? Neem contact met ons op en deel je ervaringen!

Referenties

- Bierhoff, I., Buimer, H., Van der Leeuw, J., Van Megen, X., Nap, H.H., Naber, J. (2023). Waardebepaling voor digitale zorg – Waardewaaier ondersteunend bij onafhankelijk waardebepalend onderzoek. <https://www.vilans.nl/kennis/waardewaaier-waardebepaling-voor-digitale-zorg>
- Digizo.nu. (2024). Waardebepaling in de praktijk. <https://digizo.nu/methode/waardebepaling-en-evaluatie/>
- JBIGlobal. (n.d.). Critical Appraisal Tools. <https://jbi.global/critical-appraisal-tools>
- Guyatt, G. H., Oxman, A. D., Vist, G. E., Kunz, R., Falck-Ytter, Y., Alonso-Coello, P., & Schünemann, H. J. (2008). GRADE: an emerging consensus on rating quality of evidence and strength of recommendations. *BMJ*, 336(7650), 924–926. <https://doi.org/10.1136/bmj.39489.470347.ad>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., . . . Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Sterne, J. A. C., Savović, J., Page, M. J., Elbers, R. G., Blencowe, N. S., Boutron, I., Cates, C. J., Cheng, H., Corbett, M. S., Eldridge, S. M., Emberson, J. R., Hernán, M. A., Hopewell, S., Hróbjartsson, A., Junqueira, D. R., Jüni, P., Kirkham, J. J., Lasserson, T., Li, T., . . . Higgins, J. P. T. (2019). RoB 2: a revised tool for assessing risk of bias in randomised trials. *BMJ*, l4898. <https://doi.org/10.1136/bmj.l4898>
- Tyndall, J. (2008). How low can you go? Toward a hierarchy of grey literature. *Dreaming 08: Australian Library and Information Association Biennial Conference*. <https://core.ac.uk/download/pdf/14931482.pdf>
- Tyndall, J. (2010). AACODS checklist. <https://fac.flinders.edu.au/dspace/api/core/bitstreams/e94a96eb-0334-4300-8880-c836d4d9a676/content>
- Van Hoesel, T., Hofstede, B., Boon, B., & van der Poel, A. (2024). De inzet en effecten van robotdieren in de gehandicaptenzorg. Overzicht van literatuur. Utrecht/Arnhem: Vilans/Academy Het Dorp. https://www.academyhetdorp.nl/assets/uploads/2024-Robotdieren_IIG2.pdf
- Van Hoesel, T., Rinzema, R., Dantuma, I., Kuiper, J., Olij, B., & Nap, H.H. (2025). Technologie in de Ketenaanpak Valpreventie. Vilans/VeiligheidNL. <https://www.vilans.nl/actueel/nieuws/technologie-ketenaanpak-valpreventie>
- Vilans. (2025). Consortium Waardebepaling. <https://www.vilans.nl/wat-doen-we/projecten/consortium-waardebepaling>

Bijlage 1: Compact overzicht van de AACODS-NL

AACODS aspect	Criterium en Score Indien geen specificatie: 0 = nee-onbekend / 1 = minimaal / 2 = ja- veel
Autoriteit	0-2 = rood / >2-4 = geel / >4-6 = groen
Is/zijn de auteur(s) aangesloten bij, of is de afzender van het stuk, een gerenommeerde organisatie? 0 = nee / onbekend; 1 = organisatie actief in de zorg; 2 = onderzoeksorganisatie (e.g. hogeschool, universiteit, kennisorganisatie, wetenschappelijk journal)"	
Is/zijn de auteur(s) gekwalificeerd in dit veld? Of is/zijn de auteur(s) studenten in hoger onderwijs onder begeleiding van iemand die gekwalificeerd is? 0 = nee / onbekend; 1 = studententhesi onder supervisie van gekwalificeerde begeleider; 2 = ja	
Heeft/hebben de auteur(s) of organisatie(s) meer literatuur (grijs/zwart) gepubliceerd in dit veld?	
Betrouwbaarheid	0-7 = rood / >7-14 = geel / >14-20 = groen
Heeft het stuk een duidelijk doel of een duidelijke onderzoeksvraag? 0 = nee / onbekend; 1 = doel / onderzoeksvraag kan worden afgeleid; 2 = expliciet geformuleerde onderzoeksvraag/vragen	
Zo ja, wordt deze beantwoord?	
Is de onderzoeksmethode helder beschreven?	
Zo ja, wordt deze opgevolgd?	
Is er een relevante controlegroep?	
Is er sprake van nul- en vervolgmetingen? 0 = nee / onbekend; 1 = begin- en eindmeting; 2 = begin-, eind- en tussenmeting(en)	
Is het stuk peer-reviewed? 0 = nee / onbekend; 1 = nu in peer-review proces; 2 = ja	
Is het stuk secundair materiaal (bijv. presentatie over een paper, technisch rapport, factsheet) 0 = ja; 2 = nee	
Is er een gedetailleerde lijst met bronvermelding? 0 = nee (ook matige bronnenlijsten krijgen 0); 2 = ja, goede lijst	
Zijn de bronnen in de referentielijst geloofwaardig (bijv. gerenommeerd tijdschrift of gerespecteerde auteur(s) of onderzoeksgroep)?	
Validiteit	0-1 = rood / >1-3 = geel / >3-4 = groen
Is de hoofdvraag te beantwoorden met de uitkomstmaten die zijn onderzocht?	
Is duidelijk vermeld voor welke doelgroep deze uitkomsten gelden?	
Objectiviteit	0-1 = rood / >1-3 = geel / >3-4 = groen
Is het stuk onafhankelijk tot stand gekomen (denk aan mogelijk conflict of interest, waar kom de funding vandaan)?	
Is het stuk voldoende genuanceerd (denk aan goede discussie, voor- én nadelen, kosten én baten noemen)?	
Actualiteit	0-1 = rood / >1-3 = geel / >3-4 = groen
Heeft de publicatie een duidelijke datum/tijdsaanduiding? 0 = nee / onbekend; 1 = document heeft publicatiedatum; 2 = publicatiedatum én specificatie wanneer dataverzameling was	
Zijn de bronnen die gebruikt worden (al dan niet in een bronnenlijst) actueel?	
Significantie	0-3 = rood / >3-6 = geel / >6-8 = groen
Is de kennis uit het stuk praktisch en toepasbaar?	
Is het duidelijk bij welk onderzoeksveld het onderzoek hoort/past?	
Voegt het wat <i>nieks</i> toe aan het veld?	
Ondersteunt of weerlegt het bestaande opvattingen in het veld?	

Bijlage 2: Vergelijking AACODS-checklist en de AACODS-NL

Originele AACODS-checklist (Tyndall, 2008, 2010)	Vertaling AACODS-NL (Vilans)
Authority	Autoriteit
Associated with a reputable organisation?	Is/zijn de auteur(s) aangesloten bij, of is de afzender van het stuk, een gerenommeerde organisatie? <i>0 = nee / onbekend; 1 = organisatie actief in de zorg; 2 = onderzoeksorganisatie (e.g. hogeschool, universiteit, kennisorganisatie, wetenschappelijk tijdschrift)</i>
Is the organisation reputable? (e.g. W.H.O)	
Professional qualifications or considerable experience?	Is/zijn de auteur(s) gekwalificeerd in dit veld? Of is/zijn de auteur(s) studenten in hoger onderwijs onder begeleiding van iemand die gekwalificeerd is? <i>0 = nee / onbekend; 1 = studentthesis onder supervisie van gekwalificeerde begeleider; 2 = ja</i>
Recognised expert, identified in other sources?	
Higher degree student under “expert” supervision?	
Is the organisation an authority in the field?	
Produced/published other work (grey/black) in the field?	Heeft/hebben de auteur(s) of organisatie(s) meer literatuur (grijs/zwart) gepubliceerd in dit veld?
Cited by others? (use Google Scholar as a quick check)	<i>Niet in vertaling</i>
Does the item have a detailed reference list or bibliography?	<i>Meegenomen onder Betrouwbaarheid</i>
Accuracy	Betrouwbaarheid
Does the item have a clearly stated aim or brief?	Heeft het stuk een duidelijk doel of een duidelijke onderzoeksvraag? <i>0 = nee / onbekend; 1 = doel / onderzoeksvraag kan worden afgeleid; 2 = expliciet geformuleerde onderzoeksvraag/vragen</i>
If so, is this met?	Zo ja, wordt deze beantwoord?
Does it have a stated methodology?	Is de onderzoeksmethode helder beschreven?
If so, is it adhered to?	Zo ja, wordt deze opgevolgd?
<i>Niet in origineel</i>	Is er een relevante controlegroep?
<i>Niet in origineel</i>	Is er sprake van nul- en vervolgmetingen? <i>0 = nee / onbekend; 1 = begin- en eindmeting; 2 = begin-, eind- en tussenmeting(en)</i>
Has it been peer-reviewed?	Is het stuk peer-reviewed? <i>0 = nee / onbekend; 1 = nu in peer-review proces; 2 = ja</i>
If item is secondary material (e.g. a policy brief of a technical report) refer to the original. Is it an accurate, unbiased interpretation or analysis?	Is het stuk secundair materiaal (bijv. presentatie over een paper, technisch rapport, factsheet) <i>0 = ja; 2 = nee</i>
<i>Stond in het origineel onder Authority</i>	Is er een gedetailleerde lijst met bronvermelding? <i>0 = nee (ook matige bronnenlijsten krijgen 0); 2 = ja, goede lijst</i>
Supported by authoritative, documented or credible sources?	Zijn de bronnen in de referentielijst geloofwaardig (bijv. gerenommeerd tijdschrift of gerespecteerde auteur(s) of onderzoeksgroep)?

Has it been edited by a reputable authority?	<i>Meegenomen onder Autoriteit, valt onder 'gerenommeerde organisatie'</i>
Is it representative of work in the field?	<i>Niet in vertaling</i>
If No, is it a valid counterbalance?	<i>Niet in vertaling</i>
Is any data collection explicit and appropriate for the research?	<i>Niet in vertaling, valt onder 'opvolging methode'</i>
Coverage	Validiteit
All items have parameters which define their content coverage. These limits might mean that a work refers to a particular population group, or that it excluded certain types of publication. A report could be designed to answer a particular question, or be based on statistics from a particular survey.	Is de hoofdvraag te beantwoorden met de uitkomstmaten die zijn onderzocht?
Are any limits clearly stated?	Is duidelijk vermeld voor welke doelgroep deze uitkomsten gelden?
Objectivity	Objectiviteit
<i>Niet in origineel</i>	Is het stuk onafhankelijk tot stand gekomen (denk aan mogelijk conflict of interest, waar komt de funding vandaan)?
Does the work seem to be balanced in presentation?	Is het stuk voldoende genuanceerd (denk aan goede discussie, voor- én nadelen, kosten én baten noemen)?
Opinion, expert or otherwise, is still opinion: is the author's standpoint clear?	<i>Niet in vertaling</i>
Date	Actualiteit
Does the item have a clearly stated date related to content? No easily discernible date is a strong concern.	Heeft de publicatie een duidelijke datum/tijds aanduiding?
If no date is given, but can be closely ascertained, is there a valid reason for its absence?	0 = nee / onbekend; 1 = document heeft publicatiedatum; 2 = publicatiedatum én specificatie wanneer dataverzameling was
Check the bibliography: have key contemporary material been included?	Zijn de bronnen die gebruikt worden (al dan niet in een bronnenlijst) actueel?
Significance	Significantie
Is the item meaningful? (this incorporates feasibility, utility and relevance)	Is de kennis uit het stuk praktisch en toepasbaar?
Is it integral, representative, typical?	Is het duidelijk bij welk onderzoeksveld het onderzoek hoort/past?
Does it enrich or add something unique to the research?	Voegt het wat unieks toe aan het veld?
Does it strengthen or refute a current position?	Ondersteunt of weerlegt het bestaande opvattingen in het veld?
Does it add context?	<i>Niet in vertaling</i>
Would the research area be lesser without it?	<i>Niet in vertaling</i>
Does it have impact? (in the sense of influencing the work or behaviour of others)	<i>Niet in vertaling</i>

Contact:
Churchillaan 11
3527 GV Utrecht
030 789 23 00
info@vilans.nl

© Vilans augustus 2025